

El verí del teatre

Ventura Pons explica que el seu darrer film, 'Actrius', és una història sobre el sentit de la vida, l'absència, la professió teatral, l'amistat. Un film amb pòsit, que obre una nova etapa de la seva carrera cinematogràfica.

Ventura Pons va començar al teatre, fa trenta anys, encara que els seus ulls sempre hagin mirat cap al cel·luloide. Ara amb *Actrius*, el seu últim film, basat en l'obra de Josep M. Benet i Jornet *E. R.* i protagonitzat per Núria Espert, Rosa Maria Sardà, Anna Lizaran i Mercè Pons, el cineasta torna als orígens. I retroba una part dels seus companys de viatge, una generació que considera que ha fet molta guerra.

Recorda que l'any 64 va veure la primera obra de Benet i Jornet al Romea, *Una bella coneguda olor*, i ja llavors es va imaginar adaptant-la al cinema. També recorda que fou ell qui va donar a Rosa Maria Sardà el primer paper de protagonista, l'any 69, amb *El nac*, i que fou arran d'aquest èxit que la Sardà va deixar de "fer minyones". Però la pel·lícula no sorgeix exclusivament d'aquest feix de records sentimentals. Tal com diu el cineasta, les motivacions són més complexes.

El descobriment del teatre. "De fet, va ser l'Espriu qui em va fer fer teatre. Jo tornava de Londres a primers de setembre del 65 i vaig anar a recollir la Maria Aurèlia a la Cúpula del Colisseu, que era on llavors hi havia l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual. En aquells moments preparaven un

espectacle, que va ser el gran espectacle de canvi en el teatre català de l'època, *Ronda de mort a Sineira* de Salvador Espriu. Hi sortia tothom. Jo vaig anar-hi a recollir la Maria Aurèlia i la vaig trobar que baixava acompanyada del Ricard Savat i de l'Espriu. I l'Espriu anava dient que, el Tomeu Rosselló

meu primer exercici cinematogràfic, *Ocaña. Retrat intermitent*."

"Evidentment, *Actrius* és una obra basada en el món del teatre una raó poderosa per a triar aquesta obra, però no és pas l'única. N'hi ha moltes més. En el fons tampoc no és una obra exclusivament sobre el teatre. De la manera que he encarat el text del Benet, el teatre només n'és el decorat. La

cosa important són els personatges, el contingut i el sentit. El sentit de la vida, el sentit de la feina, el sentit de la mort."

Fa un parell d'anys en Ventura Pons havia acabat d'estrenar *El perquè de tot plegat*, basada en contes de Quim Monzó. Era un film que trencava radicalment amb el gènere de la comèdia al qual s'havia dedicat durant més de deu anys. Un film que li va costar un gran esforç i que ell considera de transició: "És claríssim mirant l'estructura de la pel·lícula, que s'interroga sobre on vaig i d'on vinc, sobre la voluntat, el dubte... Era una manera d'explicar cinematogràficament el que em passava en aquell moment. I va ser dur de tirar endavant tot aquell muntatge. És clar, després d'*El perquè*... necessitava una cosa més pausada, més tranquil·la, més senzilla. Evidentment, no hi ha cap pel·lícula senzilla, però és molt més tranquil·la una pel·lícula amb quatre personatges que no pas

Benet i Jornet es va inspirar per escriure 'E. R.' en personatges diferents de la vida real. Els més marcats són els que representen Núria Espert i Rosa Maria Sardà.

amb trenta-sis, una pel·lícula amb pocs decorats que no pas amb molts decorats, una pel·lícula amb un sol concepte narratiu. Així, doncs, després de fer aquella samfaina d'*El perquè de tot plegat* volia fer una cosa més tranquil·la. Em trobava en aquest moment quan la Mercè Arànega em va trucar per anar a veure *E. R.* del Papi-tu, que llavors es representava al Lliure. Jo m'hi resistia una mica, però hi vaig anar, la vaig veure i em vaig dir: 'Es meva'. Llavors llegeixo el text del Benet i dic 'sí'. Parlo amb amics en els quals tinc molta confiança i de bon criteri i em diuen 'no la facis, no funcionarà'. Però jo, tossut, quan tinc una idea al cap ja em puc estimbar, que la faig. I així va començar a prendre forma *Actrius*".

El cineasta buscava una fórmula més senzilla d'infraestructura, però també de concepte narratiu. Va començar a imaginar una manera de narrar molt teatral, amb plans llargs i fixos, però a l'hora de la veritat les coses se li van capgirar: "Pensava que la pel·lícula seria més austera narrativament, perquè volia rodar-la gairebé sense moviments de càmera, molt a la Dreyer.

'Actrius' és una obra basada en el món del teatre, encara que tracta molts altres temes que se'n surten d'aquest àmbit.

El que passa és que vaig començar a rodar i la càmera se me n'anava, encara que d'una manera molt subtil. Trobava que necessitava moure-la i la vaig moure. És un rodatge que vaig agafar molt en net, a veure què sortia. Normalment, les altres pel·lícules, les he tingudes molt dibuixades al cap, però en aquesta (potser perquè amb el temps agafes un domini de la professió, del mitjà i de la narrativa), l'aproximació era molt neta, molt pura. Em vaig deixar anar. He fet bullir l'olla d'una forma diferent. Abans hi tirava tots els ingredients

al començament. En aquest cas he anat de mica en mica, ara un polsim de sal, ara un pessic d'herbetes... Arribava cada dia al rodatge amb una idea al cap, però me n'anava havent-ne fet una altra. Em portava el text, em portava la situació, el decorat, el sentit... Potser el fet que l'estructura fos molt teatral, partint de seqüències llargues, d'haver de fer una cosa que no havia fet mai... tot això m'ha portat a fer-ho d'una altra manera. I m'ha agradat. M'hi he trobat a pler".

Segons que explica Josep M. Be-

Dalt, Ventura Pons dirigint Anna Lizaran, Rosa Maria Sardà i Núria Espert. Baix, Mercè Pons i Anna Lizaran. 'Actrius' va néixer de la necessitat del director de fer un film tranquil i pausat després d'*El perquè de tot plegat*.

Per a Ventura Pons, el rodatge d'«Actrius» ha estat molt diferent a totes les seves anteriors pel·lícules. «Arribava cada dia al rodatge amb una idea al cap, però me n'anava havent-ne fet una altra.»

net i Jornet, l'obra era inicialment una història crepuscular, d'unes persones que veuen que al seu costat es va morint gent que estimen fins que arriba un moment que se'ls mor tanta gent que estimen, que l'única manera de trobar qui els entengui és de fer coalició amb els seus enemics. Continua Benet i Jornet: «Aleshores vaig intentar d'explicar això a través del món del teatre. Llavors se'm van encomanar les ganes de parlar del món del teatre i de fer una mena d'homenatge al teatre, als actors i a les actrius. Per tant, l'obra també acaba essent el retrat d'unes actrius que són vistes amb amor i també amb ràbia, que prenen actituds diferents i contradictòries i que ensenyen maneres diferents de veure el teatre».

El joc de les referències. Benet i Jornet es va inspirar en personatges diferents de la vida real. Els més marcats són els que representen Núria Espert i Rosa Maria Sardà. Ventura Pons va voler donar un grau de morbositat i de joc al film i va proposar a les actrius que representessin els seus propis referents. Elles s'hi van avenir. Ventura Pons ho explica: «Quan vaig anar a veure el Papitu em va dir: 'Sí, ja m'agrada que ho facis, però, a mi, l'única cosa que m'in-

L'absència ha estat una de les motivacions del director: "Tots plegats hem perdut gent que no hauríem d'haver perdut."

teressa és el repartiment'. I jo vaig dir: 'Doncs és molt clar'. I ell em va contestar: 'Oi que sí? Doncs, fet'. Aquesta fou la conversa. Evidentment, s'hauria pogut fer amb unes altres actrius, però em penso que el repartiment és prou encertat. Per mi, és el repartiment que havia de tenir la pel·lícula. Perquè, a més, a la gent, li agrada aquest joc de les referències i em sembla que està bé de jugar-hi. Curiosament, qui ha entrat més en aquest joc ha estat l'Espert. És una cosa que m'ha sorprès, perquè és la que ha tingut més sentit de l'humor per dir 'si la referència sóc jo, ho faig i me'n ric una mica'. La Sardà, en canvi, ha estat més reticent a acceptar el joc. "Sí —diu en Ventura

Pons—, però és gairebé com el títol d'aquella comèdia, *Evidència in-admissible*".

L'absència és un dels grans temes del film, i una de les motivacions importants en l'estat d'ànim del director: «El tema de l'absència em penso que funciona bé perquè en la pel·lícula hi ha molt de sentiment, que ve del fet que tots plegats hem estat molt tocats últimament. El Papitu en el moment d'escriure l'obra, la Sardà i l'Espert en el moment d'actuar, perquè han perdut gent molt estimada, i jo potser en el moment de fer-ho, perquè també vaig molt tocat per moltes experiències dures. Tots hem perdut gent que no hauríem d'haver perdut encara. Però la vida és això. I com més vas vivint més la vida et va tocant, i potser va bé de parlar-ne, perquè treus fantasmes a fora. I el sentiment que hi ha en el film és una suma de tots aquests sentiments. Potser en el text del Papitu aquest sentiment quedava més fred i amarg. Jo l'he conduït cap el costat dels sentiments més que no pas cap al costat de l'amargor profunda, perquè tampoc la tinc jo, aquesta amargor. I hi ha un moment meravellós, l'escena final de les dues actrius (Sardà i Espert) davant la mort de la seva amiga (el personatge d'Anna Lizaran). És molt simbòlica la posta en escena d'aquest moment». L'explica: «Mentre hi ha el sentiment ensenyo el teatre buit de darrere. En el moment que les dives canvien de tema i parlen de la feina faig un salt de camp i me'n vaig i ensenyo la platea. Aquestes són les coses que jo veig, i em fascina de fer aquests jocs subtils. La Sardà i l'Espert en aquell moment són esplèndides. Després hi ha un altre tema que gravita pertot, que a mi m'agrada molt del text, que és l'amistat. La pel·lícula també parla de l'amistat. És un element recurrent de totes les meves pel·lícules. *Actrius* tracta de l'amistat, d'una amistat conflictiva, però amistat al cap i a la fi. I acaben amiguíssimes i amb un missatge positiu i esperançador. I surten del teatre recitant Espriu, Shakespeare, Ibsen i Eurípides. Encara que a continuació surti la noia i cremi el teatre».

La noia és la Mercè Pons, que interpreta una estudiant de l'Institut del Teatre que visita a les tres actrius que van conèixer la gran Empar Ribera (E. R.), perquè vol aconseguir un paper en una obra de teatre sobre els principis d'aquesta llegendària actriu. La noia sense nom resulta que té un teatret preciós que havia pertangut a l'Empar Ribera i que és un element recurrent, simbòlic i significatiu durant tota la història. I al final, els protagonistes del film són la noia i el seu estimat teatret d'infantesa. Però acaba cremant-lo. Per Ventura Pons va ser un final difícil: "És un final obert i molt simbòlic. La noia renuncia a ser actriu i, és clar, un teatret sense figuretes, és com el teatre sense actors, no té sentit. Així, ella el crema com dient: A mi no m'han donat el paper, per tant cremo el teatre. Però aquest teatret es crema dins un gran teatre, el mateix, i és que per molt que el cremis i que hi renunciïs, el teatre continuarà existint. No és un final fàcil, però és un final bonic". Al cineasta, li repugnava aquest final, li feia l'efecte que li podia portar malastrugança, això de cremar un teatre dins el teatre, i també sentia que era massa sagrat aquest espai per a calar-hi foc. Llavors va decidir d'escriure un altre final. Encara que al capdavant s'hi va repensar. "Després de pensar-m'ho molt vaig decidir de tornar al final original, entre més raons perquè dramàticament era més potent".

Actrius ha encetat una nova etapa en la trajectòria de Ventura Pons. "Aquesta pel·lícula em porta a un nivell d'exigència més gran. Ara qualsevol història que em cau a les mans em sembla poca cosa. Trobo que hi ha molt de contingut en aquesta pel·lícula, molt de pòsit. Per tant, em porta a fer coses que tinguin molt de pòsit, molt de contingut". De fet, encara no vol fer públic el tema del nou film, però assegura que ja el té madur al cap i que començarà a definir-lo ben aviat. Mentrestant no ha deixat de treballar. Acaba de rodar-ne un de mitja hora sobre la Maria de Mar Bonet, titulat *MMB: Quadern de memòria*, un encàrrec de la

ARXIU / ELS FILMS DE LA RAMBLA

Ventura Pons:
"Aquesta pel·lícula em porta a un nivell d'exigència més gran. Ara qualsevol història em sembla poca cosa."

SGAE. La sèrie es diu *Autor per autor* i hi ha implicats tretze cineastes i cantants. A més, des de la seva productora *Els Films de la Rambla*, engega una nova via de distribució: intercanviar drets de films dins l'àmbit europeu. "D'aquesta manera, nosaltres com a productors i com a directors, i el públic com a destinatari, ens podem beneficiar de fer circular un tipus de cinema que és interessant i pròxim, però que tal com van les coses aquests últims trenta anys té barrades les portes, perquè el cinema és un camp minat, un camp ocupat. I això potser es contradiu amb el fet que, aquesta darrera pel·lícula, la distribueixi *Buenavista*; però és que arriba un moment

que també necessites el màxim de força per als teus productes. Essent fort en el meu mercat podré ser fort en mercats de fora".

I aquí no s'acaba tot, perquè Ventura Pons també s'ha convertit en un dels petits accionistes d'una societat que obrirà un nou complex cinematogràfic amb quatre sales a la Diagonal de Barcelona: "Seran unes sales on es faran films en versió original, i que permetran de garantir, en certa manera, la sortida dels productes que puguem aconseguir amb aquest intercanvi de pel·lícules". Diu que funcionaran a partir del maig d'enguany.

La pel·lícula parla de l'amistat entre les protagonistes, un element recurrent en tots els films de Ventura Pons: "Acaben amiguíssimes i amb un missatge positiu i esperançador."

Montserrat Serra